

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.62>

ВПЛИВ ПРАЦІ БЕНТАМА «ОБҐРУНТОВАНІСТЬ СУДОВИХ ДОКАЗІВ» НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ПРОЦЕС ДОКАЗУВАННЯ

Гураленко Н.А.,*завідувач кафедри теорії прав та прав людини
Чернівецького університету імені Юрія Федьковича,
доктор юридичних наук, професор*

Гураленко Н.А. Вплив праці Бентама «Обґрунтованість судових доказів» на формування сучасного процес доказування.

У сфері права докази не завжди потребують розкриття об'єктивної істини або відношення до будь-якої дійсності. З іншого боку, якою б не була система доказів, вона повинна бути встановлена відповідно до заздалегідь визначених умов і тільки з дотримання тих умов докази виводять свою силу. З переходом від цієї системи регульованих доказів до системи свободи доказів істина більше не виключає доказів. Навпаки, доказ стає способом встановлення істини. Суддя, який став центральною дійовою особою в оцінці доказів, повинен покладатися виключно на свій розсуд. Робота «Обґрунтування судових доказів», яку Бентам опублікував наприкінці свого життя, в 1827 році, яку автор написав з питання про доведення в законі, що має специфічні властивості, які не еквівалентні тим, що зустрічаються в математиці або фізиці, що дозволяють Бентаму знайти терміни порівняння для пояснення функціонування мови в юриспруденції. Ознайомлення з доказами передбачає робити висновки, тобто робити висновки з одного або декількох наявних доказів. Висновки є центральним елементом у міркуваннях, зроблених особами з доказами, чи то в судових рамках - які займають наші роздуми в цьому тексті - чи в будь-якому іншому доказовому контексті. Судді мають в силу своїх статутних повноваження вирішувати питання про наявність достатніх доказів на користь того чи іншого факту і вважати його доведеним. ри цьому вони нав'язують висновок своїх доказових міркувань: так само, як судді встановлюють, на думку Кельзена, автентичне тлумачення норм для конкретної справи, вони нав'язують своє рішення існуванню доведеного факту. Але в жодному разі це не означає, що судді беруть участь у розумових операціях іншого характеру, ніж ті, що здійснюються сторонами, їхніми адвокатами або будь-якою іншою особою - включаючи дослідників - маючи доступ до матеріалів провадження. У судовому засіданні кілька доказів можуть сприяти доведенню однієї і тієї ж пропозиції факту. Така

ситуація, яка є дуже поширеною, додає складності аналізу умовиводів в доказових міркуваннях. Останні потім оцінюються не тільки посиленням на окремі докази, а й по відношенню до інших доказів.

Ключові слова: доказ, умовивід, суддя, суддівський розсуд, судовий процес

Huralenko N. The influence of Bentham's work «The reasonability of forensic evidence» on the formation of the modern process of proof.

In the field of law, evidence does not always need to reveal objective truth or relate to any reality. On the other hand, no matter what the system of evidence is, it must be established in accordance with predetermined conditions, and only by observing those conditions does the evidence derive its force. With the transition from this system of regulated evidence to a system of freedom of evidence, truth no longer excludes evidence. On the contrary, proof becomes a way of establishing the truth. The judge, who has become the central actor in the evaluation of the evidence, must rely solely on his discretion. The work Bentham published towards the end of his life, in 1827, *The Reasoning of Legal Evidence*, which the author wrote on the question of proof in law, having specific properties not equivalent to those found in mathematics or physics; sciences that allow Bentham to find terms of comparison to explain the functioning of language in jurisprudence. Acquaintance with evidence involves drawing conclusions, that is, drawing conclusions from one or more available evidence. Inferences are central to the reasoning people make with evidence, whether in a judicial setting - which will occupy our reflections in this text - or in any other evidentiary context. By virtue of their statutory powers, judges have to decide whether there is sufficient evidence in favor of this or that fact and consider it proven. In addition, they impose the conclusion of their evidentiary considerations: just as judges establish, according to Kelsen, the authentic interpretation of norms for a specific case, they impose their decision on the existence of a

proven fact. But in no way does this mean that judges engage in mental operations of a different nature than those carried out by the parties, their lawyers or any other person – including researchers – having access to the proceedings. In a court hearing, several pieces of evidence can contribute to proving the same proposition of fact. Such a situation, which is very common, adds to the complexity of the analysis of inferences in evidentiary considerations. The latter are then evaluated not only with reference to individual evidence, but also in relation to other evidence.

Key words: proof, inference, judge, judicial discretion, judicial process

Постановка проблеми. “Обґрунтування судових доказів” є перлиною юридичної та філософської літератури, майже абсолютно невідомої, або відомий лише невеликій групі дослідників, які на цьому фронті, принаймні, ігнорують один одного. Досліджуємо природу, використання та правила застосування сили того, що доводить у законі, спираючись на “Обґрунтування судових доказів” та приймаючи, як це робить сама книга, судові процеси над справедливістю як улюблену підставу для дослідження природи доказової сили.

Стан опрацювання. Судове доказування має багато спірних питань. Одне з них це - дослідження філософських цінностей на судове право. Питанням дослідження природи судових доказів через призму філософії досліджували А. Фарано, Д. Бентам, Г. Мур, Ж.-П. Клеро тощо.

Метою статті є аналіз праці Д. Бентама “Обґрунтування судових доказів” на формування сучасної доктрини оцінки доказів під час судового провадження.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до “Обґрунтування судових доказів”, все ще маловідомої і дуже мало читаної до сьогоднішнього дня, полягає в тому, що вона шукає, для свого часу, звичайно, точку балансу, яка полягає в законі серед усіх можливих застосувань мови доказів.

Кожен доказ складається принаймні з двох окремих фактів: одного, який можна назвати головним фактом, що він повинен довести, що він існує або що його не існує; інший - випробувальний факт, той, який використовувався для доведення “так” чи “ні” головного факту. Отже, будь-яке рішення, засноване на доказах, протікає шляхом висновку: Наводячи один факт, я роблю висновок, що є інший.

Джон Генрі Вігмор вказав на когнітивні обмеження, властиві міркуванням, з великою кількістю різномірних доказів і, отже, ризики помилки, яку вони несуть. Графічний метод міркування, який він запропонував суддям, мав на меті саме виявити численні умовиводи, які підтримували їх міркування, і спосіб, яким вони

поєднуються між собою. Судді повинні були вміти виявляти можливі помилки міркувань.

Важливість різниці між неможливістю і ймовірністю є визначальною в судовому процесі. Наскільки не можна посилатися на неможливість перед судом ні як доказ, ні як зустрічний доказ, можна – навіть якщо це не завжди дуже переконливо – посилатися на неймовірне; особливо захищатися, тому що було б неймовірно важко зіграти звинувачення на занадто високому ступені ймовірності або на занадто низькій ймовірності. Накликати на неймовірний факт можна тільки посіяти сумнів, тільки щоб виправити всю впевненість, щоб показати, що на нього не можна посилатися. Таким чином, структура неможливого сильно відрізняється від структури неймовірного; І хоча вони обидва є продуктами мови, які не мали б значення без нього, у випадку неймовірності, необхідно ставитися до досвіду, відмінного від мовного.

Бентам живиться традицією думати про ймовірності, що ставить його в протиріччя з тими, хто радикально ігнорує їх у своїх юридичних дискурсах. Навіть сьогодні: принцип обережності, який ігнорує ймовірності і їх розрахунок, звертає увагу на все, крім себе і власного збитку.

У «Обґрунтуванні» Бентам аналізує складні режими, в яких висувуються свідчення, щоб звинуватити або захистити себе. Таким є допит, перехресний допит, під час якого можна змусити підданого їх згадати події, визнати свою часткову або повну причетність до діяння, визнати свою вину або злочин, присягнути, що він не причетний до тієї чи іншої справи, викликати алібі, бути переконливим або нерішучим у своїй промові. Треба визнати, що всі ці акти є актами мови, які, принаймні, не можуть бути передбачені без неї, але було б дуже недостатньо зупинитися на досягнутому, оскільки мова в сповіді, сповіді, алібі, має значення лише за даних обставин, з яких кожен з класів, де вони знаходяться, має свою структуру: зв'язок з фактом, те, що ми уявляємо собі відомим поліцією або адміністративними органами, спосіб, яким ми будемо просувати дискурс, психологічні причини, які штовхають таким чином, а не іншим, психологію, яку ми уявляємо собі допитуваним, те, що допитуваний уявляє собі тим, кого він допитує. Аналіз навіть показав би, що, крім психологічних причин, які можуть грати у всіх напрямках, велика частина ефективності алібі полягає в тому, що воно засноване на фізичних законах. Якщо, наприклад, я зможу показати, що я був далекий від того моменту, коли в таку-то годину я повинен був вчинити злочин, я зможу тим самим переконати в своїй невинності. Закон ніколи не має справу з актами, які є суто логічними або суто лінгвістичними; Ці діяння обов'язково нечисті, змішані з

розрахунками, фізикою, психологією, мораллю, етичними міркуваннями, цінностями всіх видів, вкрай варіативними і про які слідчий іноді не має власного уявлення або досвіду. Що робить зв'язок цих актів з мовою таким складним, що є одночасно невід'ємним – коли мова йде про вчинки, які роблять “перформацію”, такі як лайка, сповідь, сповідь і радикально недостатня, так це те, що те, що Кавайєс говорить про науку – знаючи, що досвід, до якого відноситься теорія, є як радикально внутрішнім, так і зовнішнім для неї, як у ріманівському просторі, – також стосується права. Докази як постійно спрямовані на зовнішні факти, так і підкоряються лише внутрішньому закону: пошуку того, що сталося на рівні того факту, що породжує судження.

Особлива складність доказування в праві полягає в тому, що воно повинно раціонально враховувати елементи, які не є раціональними. Якщо алібі, рахувати, має інтерес до буття, якщо сповідь, яку слід сприймати серйозно, повинна бути повною і послідовною, з іншого боку, щоб пояснити факт або прояснити його, нас можуть змусити взяти до уваги переконання, які не всі раціональні.

Нарешті, ми не можемо приступити до питання про природу доказів в законі, не вказавши на загальну нитку, яка буде проходити від одного кінця нашої аргументації до іншого.

Бентам іноді вдається до виразів “маса фактів” або “маса доказів”, які не можна розуміти як приналежність до дискурсу сили, який ми незабаром побачимо і який відрізняється від нього, оскільки класична фізика навчилася відрізняти “масу” від “ваги”.

Текст “Обґрунтування судових доказів”, якщо він багато в чому постарів, якщо він тісно пов'язаний з боротьбою, яку веде Бентам, на петлі XVIIIe і XIX століть, на відміну від англійського загального права, ми все ще можемо зацікавити нас сьогодні, коли ми вагаємося в певних правах на введення імовірнісних міркувань і де ми часто чуємо захист як фундаментального етичного принципу, принципу обережності, який повинен відрадити особу, яка приймає рішення, від ризику, на нашу думку, занадто легко оцінюється як неухажливий.

3000 сторінок п'яти томів “Обґрунтування судових доказів” за оригінальністю своїх досліджень визначаються результатами, які вони отримують, їх написанням, в якому Бентам, який повинен бути їх автором, проте змішує своє письмо з твором редактора, який пише нотатки, а іноді реконструює або реконструює цілі глави з чернеток [1], якими б жахливими вони не були через аналізи, взяті до крайніх деталей, і надмірність деяких з них, однак захоплюючі їхні ідеї, які розриваються з класичною епохою та Просвітництвом.

Поняття доказів, яке закон поділяє з науками, але в абсолютно автономному режимі, згинає теорію вигадок, які автор вже відточив у сфері юридичних справ. Праця Бентама не сприймається не тільки, як теорія юридичної літератури втручається в область доказів, але і те, як рефлексія над доказами змінює теорію про істотні моменти і не задовольняється тим, щоб супроводжувати її або супроводжувати нею.

Сам предмет судових розглядів складається з показань. Без сумніву, в судовому засіданні можна запросити свідків, які були прямими свідками, але суддя і ті, хто присутній для надання йому допомоги, ніколи не були прямими свідками того факту, який приведе їх до вирішення питання про винність обвинуваченого чи ні. Саме через наративи, іноді конвергентні, іноді суперечливі один одному, судовий процес становить той факт, що остаточно минув і який, назавжди, більше не існує, якби він міг існувати.

Але перш ніж вирішити цю антиномію в рамках теорії вигадок, яку Бентам реалізує протягом усього свого неосяжного твору, від початку свого життя і до кінця, ми повинні розглянути, як, в законі, докази відносяться до мови. Бо доведення не має абсолютно однакових властивостей у логіці, математиці, фізиці та праві: не доводять у науці, як це доводить у праві. І не доводить в емпіричній науці, як в науці, якої немає, навіть якщо всі докази тісно пов'язані.

Висновки. Особлива складність доказування в праві полягає в тому, що воно повинно раціонально враховувати елементи, які не є раціональними. Докази, які використовуються суддею для оцінки основного факту, на підставі якого він буде приймати рішення про покарання або виправдання, діють, незважаючи на свою неоднорідність, як статті тієї чи іншої. “Обґрунтування судових доказів” - це відображення сили доказів; їх характер, їх облаштування. Ця оригінальність, мабуть, і заслужила цей твір дуже мало прочитаного, адже такого роду дослідження, як правило, дискваліфікуються з усіх боків. Розвиток його робіт протягом наступних чотирьох десятиліть показав зрушення його теорії, коли вона відкрилася науці, математиці, техніці, викладанню, новому способу розгляду критики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. J. Bentham, *Rationale of Judicial Evidence*, vol. III, Londres, Hunt & Clarke, 1827, p. 374
2. J.H. Wigmore, «Le problème de la preuve», in *Un jalon vers une « science de la preuve »*. La représentation graphique des raisonnements probatoire.